

Yeniden Refah Partisi Ekonomik İşler Başkanlığı eBülten – 18 (29 Haziran 2021)

D-8 Teşkilatı: Değerlendirilemeyen Büyük Potansiyel

15 Haziran 1997 tarihinde gelişmekte olan sekiz Müslüman ülkenin (Bangladeş, İran, Endonezya, Malezya, Mısır, Nijerya, Pakistan ve Türkiye) devlet başkanlarının katılımıyla İstanbul'da D-8 teşkilatının kurulduğu resmi olarak ilan edilmiştir. Ekim 1996 tarihinde "ekonomik gelişmişlik için işbirliği" çerçevesinde Prof. Dr. Necmettin Erbakan tarafından fikri temelleri atılan ve gerçekleştirilen birinci "liderler zirvesi" beyannamesiyle hayat bulan D-8 teşkilatı, dünya genelinde uluslararası statüye sahip örgütler arasında "en kısa sürede kurulan teşkilat" unvanını halen taşımaktadır.

O dönemde (1996 yılında) gelişmekte olan D-8 kurucu ülkelerinin kişi başı milli geliri büyükten küçüğe doğru sırasıyla; Malezya 4.800 ABD doları (\$), Türkiye 3.000 \$, İran 2.600 \$, Endonezya 1.140 \$, Mısır 1.050 \$, Pakistan 500 \$, Nijerya 460 \$ ve Bangladeş 400 \$ olmak üzere ortalaması 1.180 \$ seviyesinde bulunmaktaydı. Aynı dönemde gelişmiş ülkelerin kişi başı milli gelirleri ise Japonya 39.000 \$, Almanya 30.700 \$, ABD 30.000 \$, Fransa 27.700 \$ ve İngiltere 25.000 \$ olmak üzere G-7 ortalaması 30.000 \$ ve Avrupa Birliği (AB-İngiltere hariç) ortalaması 20.000 \$ seviyesindeydi.

Kuruluş aşamasında en zengin D-8 ülkesi G-7 ortalamasının altıda biri, en fakir D-8 ülkesi ise AB ortalamasının ellide biri gelire sahip bulunmaktaydı. Dolayısıyla tam da o tarihlerde gelişmekte olan sekiz Müslüman ülkenin en kısa sürede gelişmiş ekonomilerin refah seviyesine ulaşmak için vatandaşlarına insanlık onuruna yakışır hayat standardı sunabilmek için acilen bir şeyler planlaması ve hayata geçirmesi gerekiyordu. Bunun için yapılması gereken gelişmiş ekonomilerin zaten yapmakta oldukları "**ekonomik olarak güç birliği**" tesis etmektir (G-7, AB gibi). Bu nedenle, D-8 kurucu ülkelerinin boğuşmakta olduğu birçok problemlere rağmen, D-8 teşkilatının temelini ekonomik işbirliği oluşturmaktadır.

İşbirliği, aynı amaç (ekonomik olarak gelişmek, vatandaşlarına en yüksek hayat standardını sağlamak) için birlikte çalışmayı gerektirmektedir. Birlikte çalışabilmek için de prensiplere ihtiyaç vardır. D-8 teşkilatının işleyişi altı prensip üzerine inşa edilmiştir: 1) Savaş değil, barış. 2) Çatışma değil, diyalog. 3) Çifte standart değil, adalet. 4) Üstünlük değil, eşitlik. 5) Sömürü değil, işbirliği. 6) Baskı ve tahakküm değil, insan hakları hürriyet ve demokrasi.

Planlama aşaması başarıyla tamamlanan D-8 teşkilatı maalesef hayata geçirilememiş, kurucu sekiz ülke aradan geçen 25 yılın sonunda hala gelişmekte olan ekonomi konumundan gelişmiş ekonomiler arasına girememiştir. Bu süreçte gelişmiş ülkeler kişi başı milli gelirlerini ABD 63.400 \$'a, Almanya 45.700 \$'a, İngiltere 40.400 \$'a ve Fransa 40.000 \$'a olmak üzere G-7 ortalaması 50.200 \$'a ve AB ortalaması 33.800 \$'a yükselirken D-8 ülkeleri arasında sadece Malezya on bin \$'ın üzerinde kişi başı milli gelire kalıcı olarak sahip

olabilmiştir. **Bu haliyle D-8 teşkilatı kıymeti bilinmeyen Erbakan projelerinden biri olarak hayata geçirileceği günü beklemektedir.** D-8 ülkeleri ne kendi aralarındaki dış ticaret hacmini planlanan düzeyde geliştirebilmiş ne de bireysel olarak milli gelirlerini gelişmiş ülkelerin seviyesine çıkarabilmiştir.

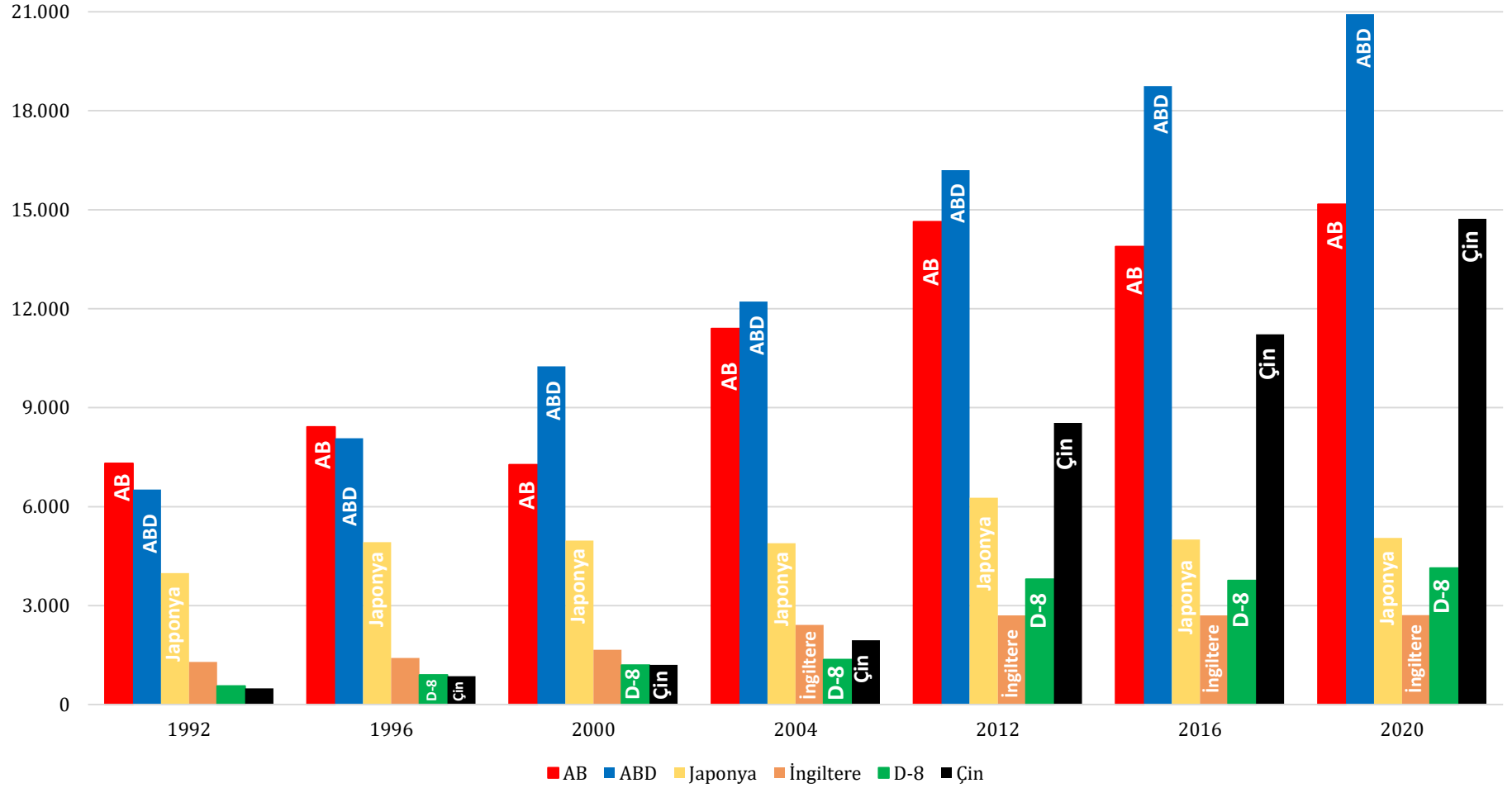
Halbuki D-8 “ekonomik işbirliği” zamanlama olarak dönemin şartlarında çok önemli bir fırsat penceresi sunmaktaydı. Dünya ölçeğinde başı çeken ekonomilerin gayri safi yurtiçi hasıla (GSYH) seviyelerinin zaman içerisindeki seyri, D-8 teşkilatının sahip olduğu kapasitenin ne kadar büyük olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. 1992 yılında AB ülkeleri 7,3 trilyon \$ ile dünya üretim sıralamasında birinci sırada, ABD 6,5 trilyon \$ ile ikinci sırada, Japonya ise 3,99 trilyon \$ üretimle üçüncü sırada yer almaktaydı (Grafik-1). Bu ilk üç ekonomiyi İngiltere 1,3 trilyon \$ üretimle takip etmekteydi. 1992 yılında henüz önemli bir aktör olarak dünya sahnesine çıkmamış olan Çin 492 milyar \$ üretimle 566 milyar \$ üretime sahip olan D-8 ülkelerinin gerisinde yer almaktaydı.

1996 yılına gelindiğinde en fazla üretim yapan ekonomiler sıralamasında bir değişiklik yaşanmamıştır. Makas kapanmış olsa da ABD yine AB'nin gerisinde ve henüz kurulmamış olsa da D-8 kurucu ülkelerinin toplam üretim kapasitesi hala Çin'in önünde yer almaktaydı. Tam da bu dönemde D-8 teşkilatı kurulmuş ve gelişmekte olan sekiz Müslüman ülke ekonomik gelişmelerini hızlandırmak ve en kısa sürede gelişmiş ekonomiler haline gelmek için ekonomik işbirliği tesis etmişlerdi. **Böylece hem insan kaynağı hem de coğrafi olarak Çin'e rakip bir oluşum dünya sahnesinde yerini almış olmaktadır.** Sadece kendi aralarındaki dış ticareti 400 milyar \$ (daha açık ifadesiyle Çin ekonomisinin yarısına denk bir büyüklüğe) seviyesine çıkaracak sektörel planlamalar yapılmış ve dış ticaret dengesi gözetilerek ülke bazında coğrafi dağılımı yapılmıştı. Fakat bu planların hiçbirisi hayata geçirilemedi. Bugün bile (2020 yılı verilerine göre) D-8 ülkeleri arasındaki ticaret hacmi 120 milyar \$ seviyesine çıkabilmiş değildir.

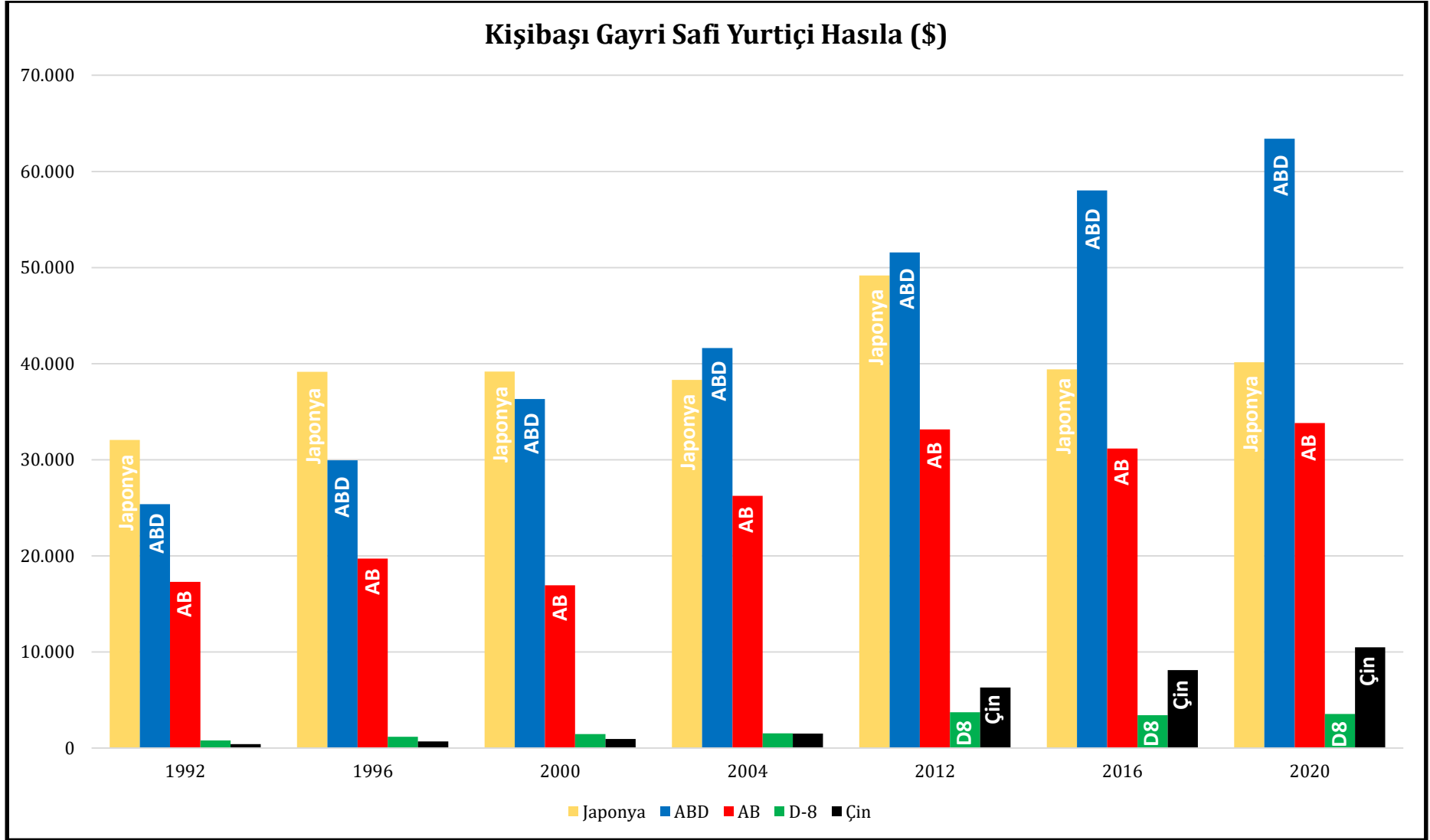
D-8 teşkilatının yapamadığı atılımı Çin başarmış ve boşluğu doldurmuştur. Tam da o yıllarda açılan fırsat penceresini Çin değerlendirmiş ve Grafik-1'de görüldüğü üzere yıllar itibariyle üretim kapasitesini hızla arttırmıştır. Çin 2004 yılında D-8 teşkilatını geçmiş, 2012 yılında da İngiltere ve Japonya'yı geride bırakarak en büyük ekonomiler sıralamasında ilk üçe girmeyi başarmıştır. 2020 yılında AB ile makası kapatmış belki bu yıl sonunda AB'yi geçerek dünyanın en büyük ikinci ekonomisi konumuna yükselecektir. **Bu başarı D-8 teşkilatına ait olabilirdi ama maalesef böylesine büyük bir güç değerlendirilememiştir.**

Bu süreçte yavaşta olsa D-8 de bir atılım göstermiştir. 2012 yılında İngiltere'yi geçmiş ve 2020 yılına gelindiğinde Japonya'nın ardından dünyanın en büyük beşinci üretim kapasitesine sahip duruma gelmiştir. Fakat ulaşılan bu nokta planlanan gelişimin oldukça gerisinde kalmış ve sektörel planlamaların hiçbirisi hayata geçmemiştir. Dolayısıyla bu noktaya D-8 ekonomik işbirliğinin sonucu olarak değil, ülkelerin bireysel çabaları neticesinde ulaşılmıştır. Daha açık ifadesiyle **D-8 teşkilatı “güç birliği oluşturma” fonksiyonunu icra edememiştir.** Eyaletler arası ortak hareket etmeyi başaran ABD dünya birinciliğini, ülkeler arası ortak hareket etmeyi başaran AB dünya ikinciliğini muhafaza etmeyi başarırken bireysel hareket eden sekiz Müslüman ülke Çin'in ulaştığı seviyenin üçte birine dahi erişememiştir.

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (Milyar \$)

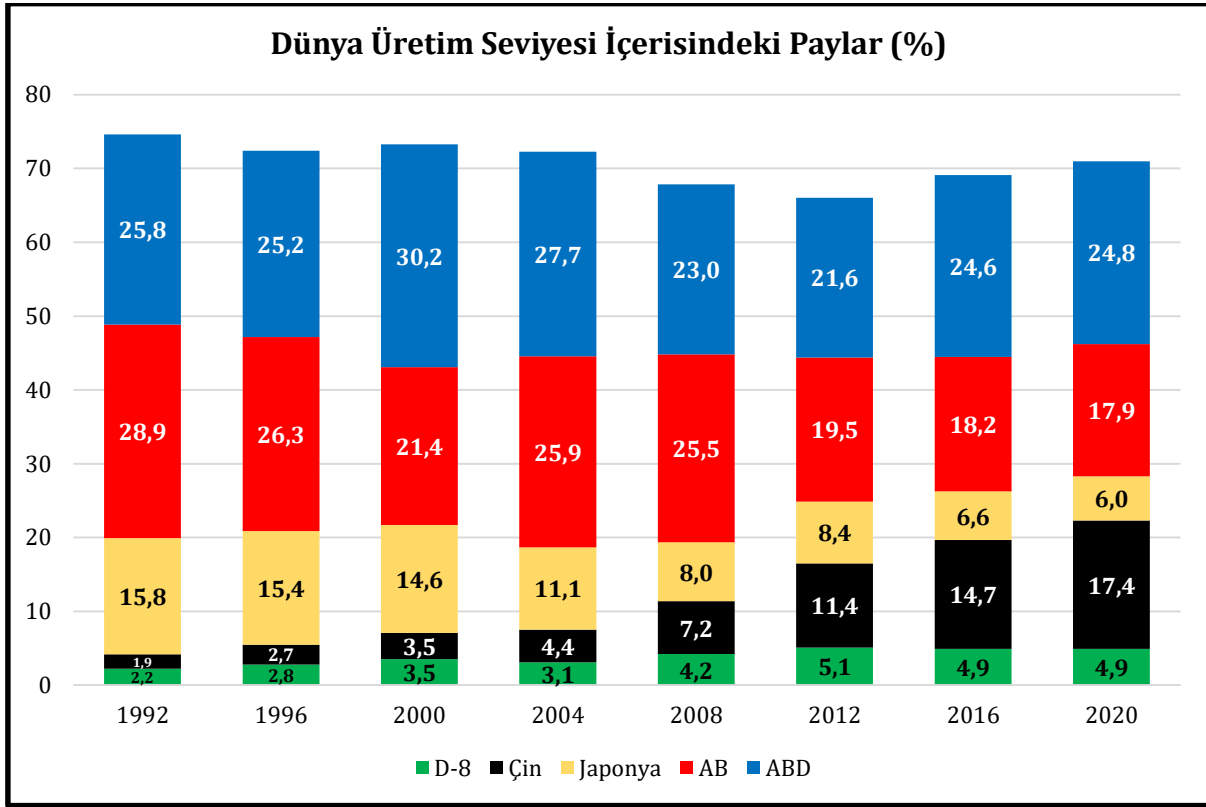
Grafik-1: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (Milyar \$) Kaynak: IMF, World Economic Outlook Database, April 2021 – World Bank, Data.worldbank

Grafik-2: Kişibaşı Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (\$) Kaynak: IMF, World Economic Outlook Database, April 2021 – World Bank, Data.worldbank

D-8 teşkilatının sunmuş olduğu fırsatın değerlendirilemediği gerçeği kişi başı gayri safi yurtiçi hasılayı gösteren Grafik-2'den de görülmektedir. Üretim kapasitesinde dünya lideri olan AB kişi başı gelirden üçüncü sırada yer almaktadır. Kişi başı en yüksek gelire sahip olan Japonya, 2004 yılında liderliği ABD'ye kaptırmıştır. 2004 yılına kadar D-8'in gerisinde yer alan Çin, planlarını hayata geçirmeyi başaramayan D-8'i geçerek 2020 yılında 10.000 \$ eşliğini geçmeyi başarmıştır. D-8'i üçe katlamıştır. D-8 ülkeleri arasında sadece Malezya 10.000 \$ seviyesini kalıcı olarak aşabilmiştir. Türkiye de 2008-2017 döneminde 10.000 \$ seviyesini geçmiş fakat bu seviye sürdürülememiş 2020 yılında 8.500 \$'a kadar gerilemiştir. **Yarıya geriden başladığı halde fırsatı değerlendirmesini bilen Çin hızla gelişmiş ülkeler ligine yükselmektedir.** D-8 teşkilatı ise zaman kaybetmekte ve kişi başı gelir ortalaması 3.600 \$ civarında çakılı kalmıştır.

Grafik-3: Toplam üretim seviyesi içerisindeki oranlar (%)

Kaynak: IMF, World Economic Outlook Database, April 2021 – World Bank, Data.worldbank

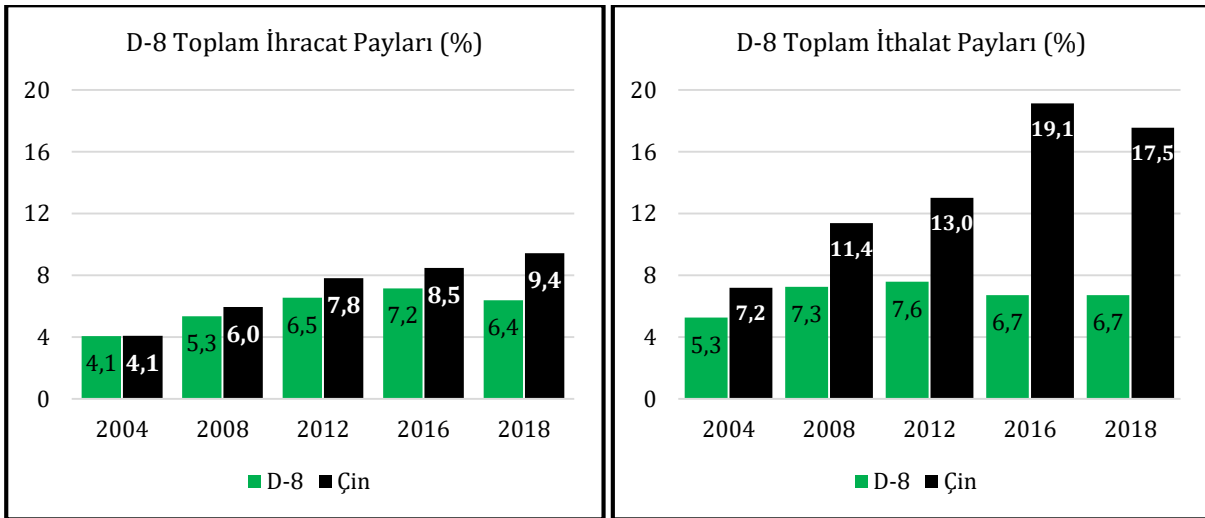
Doksanlı yılların ortasında açılan boşluğu Çin'in doldurduğu sonucu Grafik-3'te daha net görülmektedir. 1992 yılında dünya geneli toplam üretimin %28,9'u AB tarafından, %25,8'i ABD tarafından ve %15,8'i Japonya tarafından üretilmekteydi. Yıllar itibariyle değişiklik gösterse de ABD toplam üretim içerisindeki payını muhafaza etmeyi başarmıştır. Fakat AB'nin ve Japonya'nın üretim içerisindeki payları yıllar içerisinde hızla azalmıştır. 2020 yılına gelindiğinde AB'nin payı 11 puan (%28,9'dan %17,9'a) Japonya'nın payı ise 10 puan (%15,8'den %6'ya) gerilemiştir. Gelişmiş ekonomilerin payındaki bu azalışla oluşan boşluğu geliştirmekte olan ekonomiler doldurmaya başlamış ve boşluğun neredeyse tamamı Çin ve D-8 ülkeleri tarafından doldurulmuştur.

1992’de toplam üretimin sadece %1,9’u Çin tarafından üretilmekteydi. Bu haliyle Çin’in toplam üretim içerisindeki payı D-8 ülkelerinin üretim payları toplamının gerisinde kalmaktaydı. Bu durum 2000 yılına kadar devam etmiş ve Çin bu yıl D-8 ülkelerine yetişmiş ve her ikisi toplam üretimde %3,5’luk paylara sahip olmuşlardır. Sonrasında ise Çin oluşan fırsatı değerlendirilmesini bilerek üretim kapasitesini hızla arttırmış ve 2020 yılı sonu itibarıyla dünya geneli toplam üretimin %17,4’ünü üretir hale gelmiştir. Diğer taraftan, D-8 bu süreçte maalesef Çin ile karşılaştırılamayacak kadar zayıf bir atılım gerçekleştirerek toplam üretim içerisindeki paylarını sadece %5 mertebesine yükseltebilmiştir.

Dünya nüfusunun %18’ine ev sahipliği yapan Çin, doksanların ortasında dünya genelinde başlayan değişimi ve gelişmeleri fırsata çevirmeyi bilmiş ve dünya geneli toplam üretimin %17,4’ünü yapabilir hale gelmiştir. Böylece kişi başı gelirini 10.000 \$ seviyesinin üzerine çıkarmıştır. 2000’li yıllara kadar üretim kapasitesi ve seviyesi olarak Çin’in önünde yer alan D-8 teşkilatı, avantajlı başladığı yarışta çok düşük bir performans göstermiş ve Çin’in oldukça gerisine düşmüştür. 2020 sonu itibarıyla toplam dünya nüfusunun %15’ine sahip olan D-8 teşkilatı toplam üretimin sadece %5’ini gerçekleştirmektedir.

İnsan kaynağı ve coğrafi konum olarak Çin’e rakip olabilecek potansiyele sahip olan D-8 teşkilatı tam zamanında (yani hem Çin’in önündeyken hem de doksanların ortasındaki dönüşüm fırsatının oluştuğu dönemde) “ekonomik güç-birliği / iş-birliği altyapısını oluşturmayı başarmış fakat birlikteliğin gerekliliklerini yerine getirememiştir. İnşa edemediği birlikteliğin gücünden istifade edememiş, yarışta bireysel hareket ederek Çin’e rakip olma potansiyelini değerlendirememiştir. D-8 teşkilatını müşterek olarak kuran sekiz Müslüman ülkenin ekonomik işbirliğini hayata geçiremedikleri gerçeği D-8 ülkelerinin kendi aralarında gerçekleştirdikleri dış ticaret rakamları tarafından da açıkça ortaya konmaktadır. D-8 ülkelerinin kendi aralarında ve Çin’le gerçekleştirdikleri ihracat ve ithalatın payları Grafik-4’te gösterilmektedir. Sol panel ihracat, sağ panel ithalat paylarını yüzde olarak göstermektedir.

Grafik-4: D-8 ülkelerinin toplam ihracat ve ithalat oranlar (%) Kaynak: World Integrated Trade Solution

2004 yılında D-8 ülkelerinin yapmış oldukları toplam ihracatın sadece %4,1'i kendi aralarında gerçekleşmiştir. 2018 yılına gelindiğinde bu oran artış göstererek %6,4 seviyesine ulaşmıştır. Bu çok düşük oranlar geçen 20 yılı aşkın sürede D-8 ülkeleri arasında ekonomik olarak işbirliği oluşturulamadığını açıkça göstermektedir. D-8 teşkilatı hedeflerine göre 2018 yılı sonu itibariyle kendi aralarındaki dış ticaretin %15-%20 aralığında olması planlanmıştır. Fakat gerçekleşen rakamlar D-8 teşkilatının ortaya koyduğu hedeflerin üçte biri seviyesine ancak ulaşabilmektedir. Aynı şekilde, D-8 ülkelerinin toplam ithalatı içerisinde kendi aralarındaki ithalat sadece %6,7 paya sahiptir. 2004 yılında %5,3 olarak gerçekleşen orana göre bir artış yaşansa da 2018 sonu itibariyle gerçekleşen rakamlar hedeflerin oldukça gerisinde kalmaktadır. Bu durumun bilincinde olan D-8 ülkeleri gerçeklerle yüzleşmek ve hedefleri revize etmek zorunda kalmışlardır. 2020-2030 yıllarını kapsayan yeni hedeflere göre D-8 ülkeleri kendi aralarındaki dış ticaretin payını 2030 yılı sonuna kadar %10'a çıkarmayı planlamaktadırlar.

D-8 ülkelerinin kendi aralarında yapmış oldukları dış ticaret payları Çin ile gerçekleşen dış ticaret payları ile karşılaştırıldığında D-8 teşkilatının potansiyelini değerlendiremediği bir kez daha ortaya çıkmaktadır. 2004 yılında D-8 ülkelerinin toplam ihracatının %4,1'i Çin'le gerçekleşirken 2018 sonuna gelindiğinde Çin'in payı D-8 ülkelerinin kendi aralarındaki ihracatı geçerek %9,4 mertebesine yükselmiştir. Yani ekonomik işbirliği içerisinde olduğunu ifade eden ülkelerin kendi aralarındaki ihracatları, doğal rakipleri olan Çin ile 2004 yılında eşit orana sahipken 2018 yılında rakiplerinin %30 gerisine düşmüştür.

İthalat rakamlarında ise durum çok daha vahim bir hal almaktadır. D-8 ülkeleri geliştirmekte olan ekonomiler arasında rakipleri olan Çin'in pazarı haline gelmiş durumdadırlar. 2018 yılında D-8 ülkeleri toplam ithalatlarının %17,5'ini Çin'den yapmaktadırlar. Kendi aralarındaki ithalatın oranı ise %6,7 bir diğer ifadeyle neredeyse Çin'in üçte biri seviyesindedir.

Sonuç olarak, D-8 teşkilatı zamanlama ve planlama olarak çok büyük potansiyele sahip olarak kurulmuştur. Fakat yapılan planlar hayata geçirilememiş ekonomik işbirliği kağıt üzerinde kalmış vücut bulamamıştır. Ortaya konulan hedeflerin doğruluğunu ve gerçekçiliğini Çin örneği açıkça göstermektedir. Son durumuyla D-8 teşkilatı adım atamayan pratikten uzak ve sadece hedefleri aşağı yönlü revize eden bir yapıya dönüşmüşken, Çin D-8'in ortaya koyduğu hedefleri kendi lehine tek taraflı başarmış görünmektedir. Bu durum iş işten geçtiğini veya trenin kaçırıldığı anlamına gelmemektedir. Eğer istenirse, buna bağlı olarak gerekli hassasiyet ve önem gösterilirse D-8 teşkilatı çok kısa sürede en fazla üretim yapan ülkeler sıralamasında ilk üçte yerini alabilir. Her şey hazır olmasına rağmen eksik olan tek şey ülkelerin gerekli iradeyi göstermiyor olmalarıdır. Buda her an oluşabilir ve de oluşmak zorundadır. Aksi takdirde tüm D-8 ülkeleri kaybedecektir.

Yeniden Refah gelecek, yeni bir dünya kurulacak!

Yeniden Refah gelecek, zulüm ve gözyaşı son bulacak!

Saygılarımızla

Yeniden Refah Partisi
Ekonomik İşler Başkanlığı